

EURÓPSKA KOMISIA

GR pre zamestnanosť, sociálne záležitosti a rovnaké príležitosti

Sociálna ochrana a sociálna integrácia

Voľný pohyb pracovníkov a koordinácia systémov sociálneho zabezpečenia

PRECHODNÉ OPATRENIA TÝKAJÚCE SA VOĽNÉHO POHYBU PRACOVNÍKOV Z NOVÝCH ČLENSKÝCH ŠTÁTOV PO ROZŠÍRENÍ EURÓPSKEJ ÚNIE 1. MÁJA 2004

1. Úvod

Prechodné opatrenia dohodnuté medzi 15 členskými štátmi a kandidátskymi krajinami tvoria teraz súčasť Zmluvy o prístupí a budú mať veľký význam pre osem nových členských štátov, na ktoré sa hlavne tieto opatrenia vzťahujú (Česká republika, Estónsko, Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Poľsko, Slovensko a Slovinsko). Tieto opatrenia sú komplexné, ale porovnateľné s opatreniami, ktoré boli dohodnuté v čase prístupí Španielska a Portugalska do Európskeho spoločenstva. V tom čase prebiehala v technickom výbore diskusia, aby sa zabezpečilo, že všetky členské štáty správne pochopia prechodné opatrenia a budú ich rovnakým spôsobom uplatňovať. Komisia sa domnieva, že rovnocenné uplatňovanie by malo pre toto rozšírenie ešte väčšiu hodnotu.

2. Prechodné opatrenia

Základná štruktúra prechodných opatrení je:

- staré členské štáty budú uplatňovať vnútroštátne opatrenia po obdobie 2 rokov po prístupí; staré členské štáty môžu rozhodnúť o liberalizácii prístupu na svoje trhy práce po prístupí,
- prvé preskúmanie Rady na základe správy Komisie pred uplynutím 2-ročného obdobia po prístupí,
- staré členské štáty musia potom *oznámiť* Komisii, či zrušia prechodné opatrenia a budú uplatňovať právo Spoločenstva, alebo budú pokračovať v uplatňovaní prechodných opatrení po ďalšie 3 roky,
- jedno ďalšie preskúmanie, ak to bude vyžadovať nový členský štát,
- v zásade by staré členské štáty mali v plnom rozsahu uplatňovať právo Spoločenstva po 5 rokoch od prístupí,
- ak však existujú vážne narušenia trhu práce (alebo hrozba takýchto narušení), môžu po oznámení Komisii predĺžiť vnútroštátne opatrenia na ďalšie dva roky,

- možnosť pre staré členské štáty, ktoré zrušili prechodné opatrenia, dovolať sa ochrannej doložky, ktorá umožňuje uplatňovať obmedzenia, pokiaľ existujú vážne narušenia trhu práce (alebo hrozba takýchto narušení),
- počas obdobia, kedy Rakúsko a Nemecko uplatňujú prechodné opatrenia, môžu obmedziť dočasné zamestnávanie pracovníkov v súvislosti s cezhraničným poskytovaním služieb v určitých citlivých odvetviach (napr. stavebníctvo, priemyselné čistenie), pokiaľ existuje vážne narušenie alebo hrozba takéhoto narušenia v príslušných odvetviach,
- možnosť recipročných obmedzení medzi novým členským štátom a ktorýmkoľvek starým členským štátom, ktorý zachováva obmedzenia voči tomuto novému členskému štátu,
- dovtedy kým si jeden starý členský štát ponechá prechodné opatrenia vo vzťahu k jednému novému členskému štátu, sa nové členské štáty môžu uchýliť k ochrannej doložke medzi nimi navzájom, pokiaľ existujú vážne narušenia trhu práce (alebo hrozba takýchto narušení) kvôli pracovníkom z iného nového členského štátu,
- na Cyprus a Maltu sa nevzťahujú žiadne prechodné opatrenia, okrem možnosti pre Maltu, že zavedie ochrannú doložku (a takto znovu zavedie obmedzenia), ak pocíti vážne narušenie svojho trhu práce (alebo ak možno predpokladať, že pocíti takéto narušenie).

Tieto prechodné opatrenia sa nevzťahujú na osoby z nových členských štátov, ktorí ku dňu pristúpenia alebo po pristúpení riadne pracujú v starom členskom štáte a ktorým bol umožnený vstup na trh práce tohto členského štátu na nepretržité obdobie 12 mesiacov a viac. Tieto osoby budú mať voľný prístup na trh práce *tohto* členského štátu. Rodinní príslušníci pracovníka z nového členského štátu, ktorému bol riadne umožnený vstup na trh práce starého členského štátu na 12 mesiacov a viac, a ktorí riadne bývajú s pracovníkom na území členského štátu ku dňu pristúpenia, budú mať taktiež prístup na trh práce *tohto* členského štátu. Ak sa rodina pripojí k pracovníkovi po dátume pristúpenia, budú mať rodinní príslušníci prístup na trh práce tohto štátu po tom, čo budú s ním bývať 18 mesiacov alebo od tretieho roka po pristúpení, podľa toho, ktorá možnosť nastane skôr. „Rodinnými príslušníkmi“ sa rozumie manžel alebo manželka pracovníka a ich potomkovia do 21 rokov alebo závislé osoby.

Pokiaľ ide o právo na pobyt iných skupín ako pracovníkov (turisti, študenti, dôchodcovia, atď.), neexistujú žiadne prechodné opatrenia, ani pokiaľ ide o ustanovenia Spoločenstva o koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia a o články iné než články 1 - 6 a článok 11 nariadenia 1612/68 o slobode pohybu pracovníkov.

3. Citlivé otázky

Hoci základná štruktúra prechodných opatrení sa môže zdať pomerne jasná, rokovania s niektorými členskými štátmi, ako aj otázky od občanov umožnili Komisii určiť oblasti, ktoré sú politicky citlivé, právne nejasné alebo kontroverzné. Práve v týchto oblastiach sa Komisia domnieva, že stanovisko technického výboru bude

najužitočnejšie, aby sa zabezpečilo, že problémy sú riešené jednotne vo všetkých členských štátoch. Je povinnosťou všetkých členských štátov, aby správne uplatňovali ustanovenia Zmluvy o pristúpení v súlade s právom Spoločenstva.

i) Prvé dva roky po pristúpení

Je jasné, že právo Spoločenstva o slobodnom pohybe pracovníkov *sa nemôže* uplatňovať počas tohto obdobia. Starý členský štát môže úplne liberalizovať prístup na svoj trh práce, ale musí to byť podľa *vnútroštátneho* práva. Takže, aj keď dva susediace členské štáty úplne otvorili svoje pracovné trhy, pracovník z nového členského štátu bude musieť splniť formality požadované podľa vnútroštátneho práva, aby sa mohol pohybovať z jedného z týchto členských štátov do druhého.

ii) Stabilizačná doložka (odsek 14)

Ak počas prechodného obdobia starý členský štát reguluje prístup na svoj trh práce podľa vnútroštátneho práva, nesmú sa na štátnych príslušníkov nových členských štátov vzťahovať väčšie obmedzenia, ako sú obmedzenia, ktoré boli uplatňované ku dňu podpisu Zmluvy o pristúpení – 16. apríla 2003. To platí pre prístup povolený podľa vnútroštátneho práva alebo bilaterálnych dohôd.

iii) Pracovné povolenia/Povolenia na zamestnanie (odsek 6)

Ak starý členský štát uplatňuje v plnej miere voľný pohyb pracovníkov podľa práva Spoločenstva, môže štátnym príslušníkom z nových členských štátov vydávať pracovné povolenia (povolenia na zamestnanie) na účely evidencie až na sedem rokov od dátumu pristúpenia. Tieto pracovné povolenia však *musia* byť vydávané *automaticky*, a nie sú predpokladom pre vstup na trh práce. Automatické vydávanie pracovných povolení umožňuje starým členským štátom viesť štatistiku o počte pracovníkov z nových členských štátov, čo môže byť dôležité vo vzťahu k sile dôkazov požadovaných, ak sa má uplatniť ochranná doložka. Nie je povinnosťou prijať systém pracovných povolení. Členské štáty, ktoré tak chcú urobiť, budú musieť zabezpečiť správne *administratívne štruktúry a dokumentáciu*, keďže systém „evidencie“ pracovného povolenia (povolenia na zamestnanie) nemusí bezproblémovo odpovedať existujúcim systémom pracovných povolení alebo systémom prístupu na trh práce.

iv) Ochranná doložka (odsek 7)

Ak starý členský štát prestane používať opatrenia vnútroštátneho práva a prejde k voľnému pohybu pracovníkov podľa práva Spoločenstva, existuje možnosť opätovného zavedenia obmedzení, pokiaľ existujú vážne narušenia trhu práce alebo hrozba takéhoto narušenia. Tieto „ochranné“ doložky boli vždy uvedené v zmluvách o pristúpení, ale nikdy neboli uplatnené. Z tohto dôvodu Komisia nemá praktické skúsenosti s ich fungovaním. Je však zrejmé, že Komisia by od členského štátu očakávala, aby predložil presvedčivý dôkaz o vysokom stupni narušenia na trhu práce, aby zdôvodnil oprávnenosť snahy o opätovné zavedenie obmedzenia voľného pohybu pracovníkov, ktorý je jedným zo štyroch základných slobôd podľa Zmluvy o ES. Táto istá pripomienka sa bude týkať použitia ochrannej doložky medzi novými členskými štátmi (podľa odseku 11).

v) Opätovné zavedenie obmedzení počas prvých dvoch rokov?

Ak starý členský štát počas tohto obdobia liberalizuje prístup na svoj trh práce podľa vnútroštátneho práva, v texte Zmluvy neexistuje nič o tom, či môže alebo nemôže

zaviesť obmedzenia, ak dochádza k narušeniam na trhu práce. Isté je, že pri uplatňovaní stabilizačnej doložky nemôže obmedziť prístup na trh práce vo väčšom rozsahu, než aký uplatňoval v čase podpisu Zmluvy.

vi) Môže nový členský štát zaviesť obmedzenia voči pracovníkom zo starého členského štátu? (odsek 10)

Ak starý členský štát uplatňuje vnútroštátne právo alebo bilaterálne dohody na reguláciu prístupu pracovníkov z nového členského štátu na svoj trh práce, potom tento nový členský štát môže zaviesť rovnocenné obmedzenia voči pracovníkom z tohto starého členského štátu. Je jasné, že nový členský štát môže iba *reagovať* na rozhodnutie starého členského štátu, takže je *nutné*, aby staré členské štáty informovali nové členské štáty a Komisiu o svojich zámeroch s ohľadom na nimi použité prechodné opatrenia odo dňa pristúpenia.